

Elkészett hozzászólás Futala Tibor cikkéhez: a TMT az INSPEC-ben

Futala Tibor egy korábbi írásától inspirálva megvizsgáltuk, mennyire referálja a TMT-ben megjelent cikkeket az INSPEC adatbázis (tehát a Computer and Control Abstracts című referálólap). Azt találtuk, hogy a TMT-cikkek átlagos referáltsága az INSPEC-ben 67%. Ha azonban a cikkeket témájuk szerint csoportosítjuk, akkor az INSPEC-et legjobban érdeklő témacsoportban a referálási arány eléri a 96%-ot, vagyis csaknem teljes.

Futala Tibor 1990-ben mérte fel, hogy mennyire referálja a TMT-t a csehszlovákiai informatikai referálólap, az *Index* [1]. Már akkor felöltött bennem a gondolat, hogy ugyanezt a vizsgálatot a rangosabb referáló kiadványokra is érdemes lenne elvégezni. Visszariasztott azonban az a nagy munka, amellyel a nyomtatott lapokból végezve ez a feladat hagyományos, manuális módszerrel a nagyon sok dokumentumot referáló rangos referálólapok esetében járna. Az online keresés viszont sokba került volna. Most azonban birtokunkba került szakterületünk egyik legrangosabb referáló kiadványa, az INSPEC adatbázis CD-ROM formában. Így a munka keresési része könnyedén elvégezhetővé vált.

Az INSPEC adatbázis az 1895-ben alapított *Science Abstracts* című referálólap-család számítógépes megfelelője. A megfelelés teljes, egyazon feldolgozás ágazik szét a végső stádiumban kétfelé, egyrészt a fényszedés előkészítése, másrészt az adatbázis aktualizálása felé. Az eredetileg egységes *Science Abstracts* ma már háromfelé vált. (Tulajdonképpen négyfelé, de a legfiatalabb családtag, az *IT Focus* alig pár éves vegetálás után jobblétre szenderült.) A három lapot és az adatbázist együtt készíti a brit elektromérnök-szövetség, az IEE (Institute of Electrical Engineers) erre a célra létrehozott, INSPEC nevű részlege. A három lap, a *Physics Abstracts*, az *Electrical and Electronics Abstracts* és a *Computer and Control Abstracts* közül a harmadik referálja az információtudományt és az információterjesztést. Az INSPEC adatbázis egybeolvasztja a három referálólapot, csak szekcióként teszi őket megkülönböztethetőkké.

CD-ROM formában a cikk írásakor 1989 elejétől 1992 első negyedévéig áll rendelkezésünkre az INSPEC, ebből a TMT referáltsága az 1988. évi 6–7. számtól az 1991. évi 9–10. számig vizsgálható, vagyis ugyanúgy valamivel több mint három évet tekinthetünk át, mint Futala Tibor tette, viszont az általa vizsgált időszakkal éppen nincs átfedés.

A TMT cikkeinek összeszámlálásában kissé eltértem azoktól a szabályoktól, amelyeket Futala Tibor állított fel önmaga számára:

► Csak a tényleges cikkeket számoltam, kihagyva mind az "Altera pars" rovatot, mind a borító verző szerkesztőségi bevezetőit, de még a cikkek közé az 1990. évi 2. számban felvett szerkesztőségi interjút is. Az INSPEC ugyanis sohasem referálja a vitarovatokat, a szerkesztőségi írásokat és az interjúkat, még az egyébként borítótól borítóig referált lapokból sem.

► A sorozat tagjaiként megjelent cikkeket Futala Tiborral ellentétben külön számoltam. Ilyen egyébként csak Száva-Kovács Endre több évre széthúzott sorozatának három közbülső tagja, valamint Alföldiné Dán Gabriella és Hegedűs Péter egy kétrészes írása volt, más sorozat ebben az időszakban nem jelent meg. Ez utóbbi kétrészes sorozatnak mellesleg az egyik részét referálta az INSPEC, a másikat nem, így nem is lehetett volna egybeszámolni őket.

Így számolva, a vizsgált időszak 34 folyóiratszámában (a kettős számokat egy számnak véve) összesen 144 cikk jelent meg, közülük 97 cikket referált az INSPEC, vagyis a megjelent cikkek kétharmadát. A referálási arány tehát ugyanaz, mint a Futala Tibor vizsgálta időszak referáltsága az *Index*-ben. Ha azonban a megjelent cikkeket témájuk szerint több csoportra bontjuk, ennél lényegesen árnyaltabb képet kapunk.

A cikkeket témájuk szerint négy csoportba soroltam:

I – Korszerű információtudomány, információterjesztés, információs technika. Ide soroltam minden olyan cikket, amely a számítógépes módszerek valamelyikével foglalkozik: adatbázisokkal, számítógép-hálózatokkal, optikai lemezekkel, könyvtárgépesítéssel stb., vagyis minden olyan cikket, amely az INSPEC egyik fő érdeklődési körébe tartozik.

M – Információmenedzsment, információpolitika, információmarketing, az információ felhasználói. Ez a csoport az INSPEC egy másodlagos érdeklődési területét fedi le.

K – Hagyományos könyvtár, hagyományos folyóiratok, hagyományos tájékoztatás. Ebben a csoportba tartozik a TMT-ből az előző két csoportba nem sorolható cikkek többsége.

E – Egyéb, vagyis a fenti csoportok egyikébe sem sorolható írások.

Ha valamely cikk több csoportba is besorolható volt, a fenti sorrendben a feljebb állóba soroltam. Az eredményeket az 1. táblázat foglalja össze.

1. táblázat

Az 1988/6–7. számtól az 1991/9–10. számig megjelent TMT-cikkek referáltsága az INSPEC adatbázisban, témakörök szerinti csoportosításban

Témakör	Megjelent	Referálva	Ref. arány
I	77	74	96%
M	26	17	65%
K	34	6	18%
E	7	0	0%
Összesen	144	97	67%

A témakörök magyarázatát lásd a szövegben.

Látható a táblázatból, hogy az INSPEC-et legjobban érdekli **I** témacsoportban a referáltság majdnem teljes, az INSPEC számára szintén fontos **M** témacsoport referáltsága megfelel a kétharmados átlagnak. A **K** témacsoport referáltsága viszont alig egyhatodnyi, annak megfelelően, hogy ez lényegében kívül esik az INSPEC érdeklődési körén, az **E** témacsoportot egyáltalán nem referálja az INSPEC. (E legutóbbi csoport hét cikkének több mint a felét teszi ki Száva-Kovács Endre négy írása, amelyről Futala Tibor megállapította, hogy az Index sem referálja őket.) Színvonal szerinti különbségtétel egyedül az **M** témacsoportban érhető tetten, de ez a különbségtétel itt sem következetes, hiszen ebbe a csoportba esik Alföldiné Dán Gabriella és Hegedűs Péter már említett kétrészes írása, amelynek az egyik részét referálja az INSPEC, a másikat nem.

A témák szerinti különbségtétel határozza meg az egyes egyedi számok referáltságának a mértékét is. A 34 megjelent szám közül 12-nek a referáltsága teljes, 3 szám maradt ki teljesen. A három egyáltalán

nem referált szám közül az 1989. évi 11. szám a Magyar Könyvtáros Egyesület vándorgyűlésén a Műszaki Könyvtáros Szekcióban elhangzott előadásokat közli (csupa **K** témacsoportba eső írás), az 1988. évi 12. és az 1989. évi 7–8. számra pedig egy-egy nagyon hosszú **E** témacsoportba eső cikk nyomja rá a bélyegét. A teljes egészében referált 12 szám közül az 1990. évi 8–9. szám kitékintés az NSZK-ra, az 1991. évi 7. szám finnországi körkép, a tárgyalat országából való szerzőkkel, további öt szám (1988/11., 1989/1., 1990/12., 1991/1–2. és 4.) pedig kizárólag **I** témacsoportba eső cikkeket tartalmaz, további négyben (1988/8., 1989/3. és 9., 1990/10.) az **I** témacsoportba eső írások dominálnak, míg a tizenkettedik (1988/9.) **M** témacsoportba tartozó írásokból áll.

Az egyéni referáltságot nem vizsgáltam, mert az áttekintett időszakban alig akadt többcikkes szerző. Hogy közülük *Roboz Péter* valamennyi cikkét referálta az INSPEC, Futala Tibor cikkeiből pedig egyet sem, az nyilvánvalóan nem színvonalkülönbséget jelez, hanem témaválasztási különbséget. *Roboz Péter* ugyanis egy kivétellel csupa **I** témacsoportba eső cikket írt, az egy kivétel is az **M** témacsoportba esik, míg Futala Tibornak kivétel nélkül minden írása a **K** témacsoportba tartozik.

Az INSPEC tehát igazán tiszteletre méltó arányban referálja a TMT öt érdeklő témájú cikkeit, viszont a TMT cikkeinek egy jelentős része kívül esik az érdeklődési körén. A következő hasonló vizsgálatot ezért az igazán rangos referáló kiadványok közül a LISA adatbázisban (Library and Information Science Abstracts) volna érdemes elvégezni, mert ennek az érdeklődési köre szinte teljesen (az **E** témacsoport egy részét kivéve) lefedi a TMT-cikkek tematikai spektrumát. Ez az adatbázis is létezik CD-ROM lemezen, ha valahol megvan hazánkban, ott már hozzá is lehet fogni.

Irodalom

- [1] FUTALA Tibor: A TMT és a csehszlovákiai informatikai referálólap, az Index. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 37. köt. 7. sz. 1990. p. 290–291.

Beérkezett: 1992. V. 25-én.

Álláshirdetés

Állást kínál

Keresünk fiatal, felsőfokú könyvtárosi végzettségű és angolul értő munkatársat számítógépes adatbázisinput-készítési munkára, az Országos Műszaki Könyvtárba. *Roboz Péter*, tel.: 138-4963.